

Warns (Fr) 1 maart 1979

OPROEP

De indruk bestaat dat er afgelopen winter uitzonderlijk veel CANADESE GANZEN waargenomen zijn. Het lijkt zinvol deze influx voor het hele land te rekonstrueren. Zowel het vastleggen van strenge-winter-verschijnselen als wel de mogelijkheid van achterblijvers, die potentiële broedvogels zijn (zie ook: T. Lebret, Watervogels 2: 22-24) is van belang.

Vanuit deze probleemstelling wordt u gevraagd waarnemingen in te sturen:

- uit de winter 1978/79: plaats, aantal, datum, waarnemer(s), biotoop, eventueel gezelschap andere ganzen/zwanen + groepsgrootte, bij overvliegende vogels vliegrichting en tijd. Ook negatieve meldingen van plaatsen waar eerder/later wel ganzen zaten zijn van belang!
- uit de broedseizoenen t/m 1979: gegevens over broedgevallen, zo mogelijk met bijzonderheden over de herkomst van de vogels.

Waarneming worden ingewacht bij: Sjoerd Dirksen, Rozengaard 1, Haren(Gn).
tel. 050-349260.

HET VERZAMELEN VAN VELDBIOLOGISCHE GEGEVENS TEN BEHOEVE VAN HET NATUURBEHOUD IN HET MIDDELLANDSEZEEGEBIED EN OMGEVING

G. van Dijk

OPROEP TOT SAMENWERKING

In deze beschouwing zal worden ingegaan op de rol die "particulieren" kunnen spelen bij het verzamelen van veldbiologische gegevens in zuidelijke landen, in het bijzonder in het Middellandse Zeegebied en aangrenzende delen van Afrika en het Midden-Oosten. Het is de bedoeling om te komen tot een vorm van samenwerking van waarnemers, zowel onderling als met verschillende instanties, waarbij een zo groot mogelijk rendement kan worden behaald.

Sinds 1974 is schrijver dezen verschillende malen in Noord-Afrika (Tunesië, Algerije) geweest, in het algemeen met het doel daar veldwaarnemingen te verrichten die dienstbaar kunnen worden gemaakt aan het natuurbehoud. Groten-deels werd dat samen met anderen gedaan. In allerlei contacten met anderen en uit de literatuur is in de loop van de tijd gebleken dat talloze anderen ook dergelijke tochten hebben gemaakt, zij het met uiteenlopende oogmerken. De meesten zullen in de eerste plaats uit persoonlijke interesse gaan, hetzij met "vogelen" als hoofddoel, hetzij als neven-doel. Een deel van hen neemt systematisch waar (bijvoorbeeld door een aantal meren in de broedtijd af te reizen), anderen in het geheel niet. Dan is er een onderscheid aan te brengen tussen mensen die hun waarnemingen bij zich houden en anderen die er een verslag of artikel over schrijven. Onder die verslagen of verslagjes zitten min

of meer systematische broedvogelinventarisaties of trekvogeltellingen, maar ook lijsten met waarnemingen in bijvoorbeeld avifaunistische volgorde, waar af en toe waarnemingen tussen kunnen zitten die als incidenteel gegeven toch een grote betekenis kunnen hebben. Tenslotte is onder de verslagen dan weer het onderscheid te maken tussen leesbaar en onleesbaar voor buitenlanders. Dit hangt niet alleen af van de bezigde taal (Nederlands, Engels, Frans), maar ook van de vorm waarin het gegoten is. Zo kan een in het Nederlands gesteld verslag met wetenschappelijke namen en een uniforme terminologie toch bruikbaar zijn voor niet-Nederlandstaligen. Van de belangrijkste termen dient dan wel een lijstje met de Engelse, Franse of andere passende vertaling te worden opgenomen. Van de verslagen die voor een buitenlander te lezen zijn, mag gehoopt worden dat ze ook op de plaats terecht komen waar de gegevens gebruikt kunnen worden, maar of dit altijd gebeurt is niet zeker. Wanneer we zo alle stadia waarin er iets mis kan gaan op een rijtje zetten, dan kunnen we haast niet anders konkluderen dan dat enerzijds misschien niet de meest benodigde gegevens worden verzameld en dat anderzijds de wel bruikbare gegevens voor een groot deel niet daar terecht komen waar ze gebruikt kunnen worden.

Het doel van dit artikel is in de eerste plaats om diegenen die gelegenheid en belangstelling hebben om systematisch waar te nemen, te stimuleren om eens te overleggen hoe beter gebruik kan worden gemaakt van de grote mankracht aan reislustige veldbiologen.

In dit verband moet ook de mogelijkheid worden genoemd, die er in bepaalde studierichtingen bestaat, om in het kader van praktijktijd of doctoraalonderwerp onderzoek in het buitenland te doen.

Verder kan iedereen, die incidentele waarnemingen van meer dan gemiddeld belang doet, gestimuleerd worden om deze waarnemingen door te geven aan een aantal instanties. Het zou zinvol zijn wanneer een leidraad zou worden opgesteld waarin de belangrijkste aspecten die aan dit werk vastzitten, worden samengevat. De onderwerpen die hierin aan de orde zouden kunnen komen, zijn onder meer de voorbereiding (literatuur, visa, vaccinaties, vervoer, enz.), methodiek, uitwerking en uiteindelijk gebruik van de gegevens.

De reden waarom deze oproep in de eerste plaats gericht is tot diegenen, die belangstelling hebben voor het Middellandse Zeegebied en omgeving, is niet toevallig.

Er zijn een aantal argumenten aan te voeren voor deze begrenzing:

- Het gaat hier vaak om landen met weinig of geen eigen veldbiologen.
- Het is een gebied waar, vooral wat betreft de fauna, door West-Europeanen zonder veel taxonomische problemen waardevolle gegevens kunnen worden verzameld. Met flora en vegetatie ligt dat moeilijker. Biogeografisch heeft het gebied ook een zekere samenhang.
- Het gebied is relatief gemakkelijk te bereiken en vaak reeds als vakantie-land in trek. Soms stimuleert het land reeds "vogeltoerisme".
- Er is een goed gedocumenteerde instelling met uitstekende contacten in de regio, namelijk het biologisch station van Tour du Valat (Camargue). Daarnaast legt ook het IWRB (Int. Waterfowl Research Bureau) een grote belangstelling voor dit gebied aan de dag. Om

verschillende redenen is dit van belang, onder andere vanwege de mogelijkheid tot bemiddeling en door de functie van deze instellingen als "opslagplaats" van gegevens.

Voor een maximaal rendement van onderzoek(jes) is het van belang in de eerste plaats een duidelijke probleemstelling voor ogen te hebben. Daarvoor is het weer nodig om een inzicht te hebben in de belangrijkste problemen van het natuurbehoud. Daaruit moet dan weer iets worden gekozen waaraan met enige kans op succes gedurende een in het algemeen vrij korte periode gewerkt kan worden.

In het kort meen ik de volgende hoofdkategorieën van probleemvelden voor het Middellands Zeegebied te kunnen aangeven:

- Het behoud van "waterrijke gebieden" (meren, moerassen, lagunes, enz.).
- De bescherming van trekvogels.
- Het behoud van de veelal door stropesrij en/of biotoopverlies bedreigde zoogdierfauna.
- Het behoud van min of meer natuurlijk bos en maquis.

Ter verduidelijking kunnen van het bovengenoemde een aantal voorbeelden worden gegeven.

Waterrijke gebieden. Van een groot aantal meren in het Middellandse Zeegebied zijn de laatste jaren een of enkele malen watervogeltellingen uitgevoerd in de periode november-februari (februari is eigenlijk al te laat), vaak door mensen van Tour du Valat. In samenwerking met IWRB en Tour du Valat kan de frekwentie worden opgevoerd en kan tevens worden voorkomen dat er dubbel werk wordt gedaan. Van de broedvogels is veel minder bekend. Desondanks zijn de laatste zeven jaar hier en daar toch allerlei belangrijke gegevens verzameld, onder andere in Tunesië, Algerije en Turkije. De verzamelde gegevens konden soms al snel voor de besluitvorming worden gebruikt.

Trekvogels. Afgezien van acties tegen de vogelvangst in bijvoorbeeld Italië, waartoe men misschien nog kan bijdragen door het verzamelen van gegevens ter

plaatse, kan het waarnemen op belangrijke trekwegen van belang zijn. Zo heeft belangstelling voor de bescherming van overtrekkende roofvogels op Cap Bon in Tunesië onlangs geleid tot het vrijwel afschaffen van de roofvogelvangst daar.

Zoogdieren. Onderzoek naar voorkomen en de ecologische behoeften van diverse soorten is van belang, bijvoorbeeld van monniksrob, atlashert, sardijs edelhert, caracal, panter en enkele soorten gazellen. In het algemeen gaat het hier om onderzoek afvoor minstens weken tot maanden nodig zijn. Toch zijn op dit gebied ook tijdens korte bezoeken wel eens belangrijke waarnemingen gedaan. Ook is het mogelijk om allerlei "losse" waarnemingen van verschillende waarnemers te verzamelen en deze in overzichten te bundelen.

Bos en maquis. Het behoud hiervan ligt grotendeels in de beleidssfeer, maar biologische waarnemingen en rapporteringen kunnen in bijzondere gevallen wel sterk bijdragen tot het behoud ervan, bijvoorbeeld:

- Bij bijzondere ecologische betekenis van het bos zelf (vegetatietype, voorkomende diersoorten).
- Wanneer behoud van wezenlijk belang is om te voorkomen dat erosie leidt tot het volslibben van belangrijke meren of moerassen.

Behalve het uitvoeren van onderzoek is ook de verdere weg die de gegevens bewandelen van belang. In het algemeen is het zeer zinvol om naast een gedetailleerde beschrijving van de waarnemingen een hoofdstuk te wijden aan de relatieve betekenis ervan, bijvoorbeeld de plaats van een dierpopulatie in lande-

lijk of internationaal verband. Ook zou, zo mogelijk, een objectieve beschrijving gegeven moeten worden van de bestaansvoorwaarden van de waarden die men heeft gevonden (bijvoorbeeld op het gebied van waterpeil, waterkwaliteit, jachtdruk, beweidsdruk, enz.).

Bij twijfel kunnen uitspraken met mogelijk verstrekkende gevolgen echter beter achterwege blijven. Of duidelijke aanbevelingen moeten worden opgenomen is ook een kwestie van takt en van verhoudingen. Vaak is het wellicht beter dat deze door een internationale natuurbeschermingsinstantie worden verzonden, die kennis heeft genomen van de inhoud van het rapport. In veel gevallen is het ook belangrijk dat de aanbevelingen in een rapport geen bevoogdend karakter hebben.

Het bovenstaande geeft in het kort een beeld van hoe met relatief weinig moeite en voornamelijk door een verbeterde coördinatie belangrijke bijdragen aan het natuurbehoud kunnen worden geleverd. Ten aanzien van waterrijke gebieden is in november j.l. van de aan Tour du Valat verbonden Nederlander Carp al vernomen, dat dit biologisch station bereid is om voorafgaand aan (voorgenomen) onderzoek(jes) contacten te leggen met de betrokken autoriteiten. Graag zou ik, samen met lezers van deze oproep die in een of meer van de genoemde hoofdkategorieën probleemvelden zijn geïnteresseerd, eens nagaan hoe een vorm van samenwerking kan worden bereikt. Ik ontvang graag reacties.

Adres: Roerdompstraat 31,
Amersfoort.